

РОЗДІЛ 4.

ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА ТА ГРАМАТИЧНА СИСТЕМИ МОВИ ТА МЕТОДИ ЇХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отримано: 12 березня 2019 року

Прорецензовано: 7 травня 2019 року

Прийнято до друку: 23 травня 2019 року

e-mail: vorobyovaoksana27@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-113-117

Воробйова О. С. Семантика постпозитива і префікса з первинним просторовим значенням 'всередину' в структурі англійських фразових та українських префіксальних дієслів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 113–117.

УДК 81'37'367.625

Воробйова Оксана Сергіївна,

кандидат філологічних наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

СЕМАНТИКА ПОСТПОЗИТИВА І ПРЕФІКСА З ПЕРВИННИМ ПРОСТОРОВИМ ЗНАЧЕННЯМ 'ВСЕРЕДИНУ' В СТРУКТУРІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗОВИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ

Статтю присвячено зіставному вивченню семантики постпозитива і префікса в структурі англійського фразового та українського префіксального дієслів. Аналіз семантики зазначених мовних одиниць здійснюється на матеріалі англійського постпозитивного компонента *in* і українського префікса *в-*, що об'єднуються первинним просторовим значенням 'всередину'. В результаті дослідження встановлено й схарактеризовано парадигму прямих і переносних значень зазначених постпозитива і префікса; описано механізм формування семантики цих дериваційних одиниць в цілому; визначено подібні та відмінні риси їхньої семантичної організації; систематизовано значення англійських фразових дієслів із постпозитивним компонентом *in* та українських дієслів з префіксом *в-*; кваліфіковано їхні функціональні ознаки.

Ключові слова: постпозитивний компонент/постпозитив, префікс, фразове дієслово, префіксальне дієслово, семантична структура.

Oksana Vorobiova,

candidate of philology, associate professor, Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

SEMANTICS OF POSTPOSITIVE AND PREFIX WITH PRIMARY SPATIAL MEANING *INSIDE* WITHIN ENGLISH PHRASAL AND UKRAINIAN PREFIXAL VERBS

The paper focuses on the contrastive semantic study of English postpositives and Ukrainian prefixes within English phrasal and Ukrainian prefixal verbs. Such units occupy a special place in the paradigm of modern linguistic studies devoted to the problems of comparative analysis of semantics and word-formation, as being structurally different, they are similar in terms of semantic organization and functioning. Despite the structural separability of English phrasal verbs and the morphemic "cohesiveness" of Ukrainian prefixal verbs (cf. English *to walk in* and its equivalent in Ukrainian *входити*), their semantics is formed in a similar way – in the direction of combining the meanings of the monolexemic source verb in the structure of the English phrasal verb or the motivating (usually verbal) basis of the Ukrainian prefixal verb and the meanings of word-formation elements (English postpositive and Ukrainian prefix), having the primary spatial meaning. Semantic analysis of the given language units is carried out on the basis of the English postpositive *in* and Ukrainian prefix *в-*, joined by the primary spatial meaning *inside*. The paradigm of direct and figurative meanings of the postpositive and the prefix under consideration is established and characterized; the mechanism of forming the semantics of these derivative units in general is described; similar and differential features of their semantic organization are revealed; the meanings of English phrasal verbs with postpositive *in* and Ukrainian verbs with prefix *в-* is systematized; their functional peculiarities are qualified.

Key words: postpositive component/postpositive, prefix, phrasal verb, prefixal verb, semantic structure.

1. Вступні зауваження. У будь-якій конкретній мові кожен її елемент має свою семантико-функціональну історію. Саме тому для багатьох конститuentів, незважаючи на існування між ними загальних ознак, характерним є їхнє домінуюче вживання в одних мовах в якості прийменника, в інших – в функції прислівника або префікса [11, с. 25]. До таких елементів в різноструктурних аналітичній англійській та синтетичній українській мовах можна віднести так звані "постпозитивні компоненти" / "постпозитиви" [2], що функціонують у складі англійських "фразових дієслів" (phrasal verbs) [20, с. 134], та префікси, що є невід'ємними структурними елементами українських префіксальних дієслів, пор.: англ. *to flock in* 'входити юрбою', *to break in* 'втручатися (напр., в розмову)' і укр. *вбігати* (напр., в приміщення), *вдаватися* (напр., в розмову).

М.П. Івашкін відносить другі компоненти англійських фразових дієслів до периферійних елементів широкого поля обставинної характеристики дієслівного присудка. На його думку, вони формують зону переходу від прислівника, який є членом відкритої значущою лексичної системи, до прийменника, який являє собою одиницю відносно закритою службовою системи [11, с. 22].

Відповідно до іншої точки зору, розвиток постпозитивних компонентів фразових дієслів здійснювався від деяких давньоанглійських дієслівних префіксів локативного значення, які поступово відмежовувалися від дієслова та починали використовуватися в постпозиції до нього [10, с. 112].

У зв'язку з цим можна навести і думку І. С. Анічкова, який вказує на те, що протягом всього періоду новоанглійської мови тривало й триває витіснення дієслів германського походження з префіксами сполученнями з тих же дієслів з “післяйменниками” (тобто постпозитивами) замість префіксів [3, с. 140].

Незважаючи на існування так званого “словосполучувального” підходу до трактування категоріального статусу англійського фразового дієслова (ФД), який передбачає віднесення постпозитивного компонента до розряду значущих (прислівників) або службових (прийменників) слів [4; 11; 18], більшість вчених, які займаються питаннями функціонування другого компонента ФД (див., зокрема, роботи В. О. Богородицького [5], Ю. О. Жлуктенко [9], І. А. Кліюнайте [12], Л. Ф. Омельченко [15] та ін.), все ж схиляються до того, що постпозитивні компоненти являють собою живу продуктивну форму словотворення сучасної англійської мови і виконують приблизно ті ж функції, що і префікси в українській або російській мовах (деякі дослідники навіть називають постпозитиви “позиційно приєднаними до дієслова префіксами” [5] або “постпозитивними префіксами” [9]). Функціональна ідентичність англійського постпозитива українському/російському префіксу в силу його можливості маркувати значення дієслівної дериваційної бази дозволяє в певній мірі вважати постпозитивний компонент у складі англійського фразового дієслова словотвірним (дериваційним) формантом.

Дослідженню структурно-семантичних особливостей фразових дієслів в англійській мові й префіксальних дієслів, зокрема, в українській та російській мовах присвячено певну кількість сучасних робіт (див. статті Н. В. Авдєвич [1], О. С. Ванівської [6], А. Г. Ніколенко [13], О. В. Трубникової [16], А. Сіянової і Н. Шміт [19] та ін.). Але зіставне вивчення англійських фразових дієслів та українських префіксальних дієслів ще не було темою окремого дослідження.

З огляду на безперервний пошук мовних універсалій, постійний інтерес до вивчення мовних явищ, які структурно являють собою одиниці різного порядку, але семантично проявляють великий ступінь ізоморфізму (пор. англійські фразові та українські префіксальні дієслова), а також беручи до уваги недостатню кількість робіт, присвячених зіставному дослідженню структурно-семантичних особливостей таких одиниць, вивчення англійських фразових дієслів і українських префіксальних дієслів (ПД) у зіставному аспекті видається актуальним і науково продуктивним.

Мета статті полягає в тому, щоб виявити певні семантичні паралелі в системі англійських постпозитивів та українських префіксів, і передбачає встановлення на конкретному мовному матеріалі, а саме, на прикладі постпозитивів і префіксів, об'єднаних первинним просторовим значенням ‘всередину’ (постпозитива *in* і префікса *v-*) і функціонуючих у складі відповідних англійських фразових і українських префіксальних дієслів, парадигми прямих і переносних значень цих дієслівних лексем, опис механізму формування їхньої семантики в цілому (див. також роботи А. С. Джанумова [8], О. В. Трубникової [16], Н. В. Авдєвич [1], О. Д. Огюя [14]), а також виявлення в їхній семантичній організації ізоморфних та алломорфних ознак.

Матеріал дослідження складають однозначні фразові дієслова з постпозитивом *in* (далі ФД-*in*) в англійській мові та дієслова з префіксом *v-* (далі ПД-*v*) в українській мові або окремі лексико-семантичні варіанти (ЛСВ) багатозначних ФД-*in* і ПД-*v* загальною кількістю 487 одиниць (271 ФД-*in* і 216 ПД-*v* відповідно), відібрані шляхом суцільної вибірки з тлумачних словників сучасних англійської та української мов, а також спеціалізованих словників фразових дієслів англійської мови (див. зокрема [7] та [17]).

2. Семантика постпозитивного компонента *in* в структурі англійських фразових дієслів. Аналіз семантичної кореляції компонентів англійських ФД-*in*, тобто вихідного дієслова (ВД) і постпозитивного компонента (ПК), показує, що такі дієслівні комплекси можна умовно розділити на два типи одиниць:

- 1) дієслівно-прислівникові сполучення (де ПК розглядається як повнозначне слово, а саме, прислівник);
- 2) складені або аналітичні дієслова (де ПК – словотвірний елемент, який модифікує або повністю змінює значення ВД).

2.1. ФД-*in*, в яких постпозитивний компонент *in* (ПК-*in*) проявляє яскраво виражену прислівникову природу, на перший погляд є вільними сполученнями монолексемного дієслова й прислівника, проте при більш детальному розгляді виявляється ряд критеріїв, що підтверджують їхню семантичну спаяність, серед яких, зокрема, вікова лексикографічна традиція репрезентації дієслівних комбінацій, що аналізуються, в якості готових словникових одиниць, а також можливість утворювати із ними заперечувальні форми (за допомогою заперечувальних часток), інфінітивні, дієприкметникові й герундіальні форми та звороти.

Слід відразу зазначити, що частка таких одиниць в досліджуваному корпусі є невеликою (11 одиниць). У складі цих одиниць ПК-*in* має прислівникове значення ‘всередині об’єкта локативної семантики (зазвичай приміщення)’, а ВД можуть виражати як фізичну (в тому числі й фізіологічну) дію або фізичний стан, так і діяльність людини (культурну, соціальну і т.п.), напр.: *to be in* ‘бути присутнім (де-небудь)’; *to spend in* ‘проводити (напр., час, вечір) вдома’; *to dine in* ‘обідати вдома’; *to eat in 1* ‘харчуватися за місцем роботи’; 2) ‘їсти в самому закладі (кафе, ресторані), а не брати їжу на винос’.

2.2. ФД-*in*, що мають статус складеного або аналітичного дієслова, де ПК-*in* грає роль дериваційного форманта, представляють у кількісному відношенні переважну більшість одиниць корпусу, який аналізується (260 одиниць).

У структурі таких ФД-*in* постпозитивний компонент може проявляти наступні семантичні ознаки – просторові, реляційні, посесивні, атрибутивні, темпоральні та деякі інші, які будуть детально розглянуті нижче.

2.2.1. Просторове статично-локативне значення ПК-*in* ‘всередині об’єкта локативної семантики’, яке в даному випадку реалізується на словотвірному рівні у складі ФД-*in* як складених / аналітичних дієслів, виявляється в структурі ФД-*in* (90 одиниць), що позначають 1) ‘блокування предмета/субстанції/локації всередині об’єкта локативної семантики за допомогою певних засобів або однорідних об’єктів’, напр.: *to fence in* ‘обносити огорожею (напр., *field* ‘поле’ і т.п.)’; *to dam in* ‘перегороджувати (напр., русло річки, струмка)’; *to box in* ‘блокувати рух (одного автомобіля іншими)’ і 2) ‘розміщення предмета/субстанції/особи всередині об’єкта локативної семантики (часто приміщень різних видів, рідше – предметних об’єктів і субстанцій, рідко – локацій, утворених однорідними об’єктами (в т.ч. особами))’, напр.: *to carry in* ‘вносити (напр., *table* ‘стіл’ (в *room* ‘кімнату’))’; *to fill in* ‘вливати (напр., *refrigerant* ‘охолоджуючу рідину’ (в *tank* ‘бак’))’; *to drive in* ‘вганяти, всаджувати,

забивати (напр., *nail* ‘цвях’, *hook* ‘гак’ (в *wall* ‘стіну’)); *to fall in* ‘воєн. ставити (напр., *soldiers* ‘солдат’) у стрій’. Характерною особливістю зазначених вище перехідних ФД-*in* є те, що локативний об’єкт, всередині якого здійснюється блокування або розміщення предмета/субстанції/локації/особи не вказується при актуалізації даних ФД-*in* в мовленні, а імплікується контекстом. У випадках, коли це стає необхідним, ФД-*in* трансформується у вільне сполучення дієслова й прийменника *into*. Пор. текстові приклади нижче:

(1) *Billy decided to see how many chocolates he could cram in at one time* [17]. ‘Біллі вирішив перевірити, скільки шоколадних цукерок він може досл. впихнути в себе за один раз’.

(2) *Billy decided to see how many chocolates he could cram into his mouth at one time* [17]. ‘Біллі вирішив перевірити, скільки шоколадних цукерок він може досл. впихнути собі в рота за один раз’.

2.2.2. Окрім просторового статично-локативного значення ‘всередині об’єкта локативної семантики’, розглянутого вище, ПК-*in* у складі ФД-*in* можуть мати й динамічно-локативне значення ‘всередину об’єкта локативної семантики’, яке обумовлено семантикою дериваційної бази досліджуваних ФД-*in*, а саме, дієслів, що позначають переміщення у просторі (напр., *to walk* ‘ходити, йти пішки’, *to dash* ‘мчати’), а також в деяких випадках дієслів фізичної дії, які передбачають проникнення (тобто певною мірою рух) в структуру об’єкта, на який здійснюється вплив (напр., *to break* ‘ламати, розбивати’, *to burn* ‘палити’). Прикладами таких одиниць можуть слугувати ФД-*in* (43 одиниці) типу синонімічних *to walk in* і *to come in* ‘входити’, *to dash in* і *to fly in* ‘вбігати, влітати’, які мають загальне значення ‘рухатися всередину об’єкта локативної семантики, зазвичай так, як вказується ВД’ і ФД-*in* типу *to break in* ‘розношувати (напр., нове взуття, одяг)’, *to burn in* ‘обпалювати гончарний виріб, щоб закріпити малюнок’, об’єднані загальним тлумаченням ‘чинити фізичний вплив на об’єкт предметної семантики ззовні всередину’.

Слід також відзначити, що ФД-*in* переміщення, які розглядаються, є неперехідними дієсловами, для яких локативний об’єкт, всередину якого здійснюється рух, імплікується контекстом, а при необхідності його експлікації в тексті такі ФД-*in* перетворюються у вільні сполучення дієслова й прийменника *into* (пор. також з 2.2.1.). Цю стосується синтаксичних характеристик ФД-*in* фізичного впливу, то вони є перехідними дієсловами та можуть проявляти так зване “розділене” вживання, коли прямий додаток може розміщуватися між ВД та постпозитивом у складі ФД.

(3) *I don't think I'll wear these shoes to work until I've broken them in at home first* [17]. ‘Я не думаю, що буду носити ці туфлі на роботу, поки спершу не розношу їх вдома’.

2.2.3. Прямі просторові значення ПК-*in* ‘всередині/всередину об’єкта локативної семантики’ в процесі семантичного розвитку ФД-*in* можуть переосмислюватися в переносні значення. Найбільш продуктивним серед них є значення ‘всередину об’єкта реляційної семантики’, де під таким об’єктом мається на увазі спільна вербальна або невербальна комунікація. Це значення реалізується у складі неперехідних і перехідних ФД-*in* (58 одиниць), що позначають ‘залучення до спільної діяльності’, пор.: *to break in* ‘втручатися в розмову’, *to chip in* ‘входити в частку’, *to declare in* ‘заявляти про свою згоду балотуватися на виборах’ і *to cut in* ‘надавати слово’, *to call in* ‘залучати, вводити в справу (спеціаліста)’, *to drag in* ‘залучати, втягувати (зазвичай в неприємну ситуацію)’.

2.2.4. Наступним за продуктивністю переносним значенням постпозитива *in* в структурі англійських ФД-*in* (39 одиниць) є значення ‘всередину об’єкта посесивної семантики’, яке виявляється в таких посесивних значеннях ФД, що розглядаються, як ‘придбання’, напр.: *to buy in* 1) ‘купувати про запас’; 2) ‘скуповувати, викуповувати всі акції’; *to fall in* ‘отримувати частку (в чомусь (напр., бізнесі))’; ‘передача у володіння’, напр.: *to check in* 1) ‘здавати (книгу і т.п.)’; 2) ‘віддавати (щонебудь) під розписку на зберігання’ і ‘наділення предметом/субстанцією/дією’, напр.: *to cover in* ‘засипати (напр., отвір і т.п.) чим-небудь (напр., землею)’; *to fill in* ‘заповнювати (напр., *time* ‘час’, *afternoon* ‘південь’ і т.п. певною дією, напр., *reading* ‘читанням)’.

2.2.5. Первинне просторове значення ‘всередину об’єкта локативної семантики’ може переосмислюватися в значення ПК-*in* екзистенціальної і функтивної спрямованості. Екзистенціальність проявляється в таких значеннях ФД-*in* (12 одиниць), як ‘створювати що-небудь (зазвичай за допомогою фізичного впливу)’ і ‘вводити в дію об’єкт абстрактної семантики’, пор.: *to carve in* ‘висікати (напр., малюнок на поверхні)’, *to bring in* ‘вводити в дію (напр., метод, вирок і т.д.)’. Функтивність (від ‘функціонувати’), в свою чергу, реалізується в такому значенні ФД-*in* (6 одиниць) як ‘приводити в дію/функціонування об’єкт предметної семантики (найчастіше прилад, інструмент і т.п.)’, напр.: *to cut in* ‘включати, підключати (механізм, прилад)’, *to breathe in* ‘приводити в дію (духовий музичний інструмент, вдихаючи в нього повітря)’.

2.2.6. Окрім наведених вище переносних значень, ПК-*in* може також мати і такі семантичні характеристики, як атрибутивність і темпоральність, які в кількісному відношенні є паритетними, але в той же час і найменш продуктивними (6 і 6 одиниць відповідно). Атрибутивність передбачає ‘здійснення якісних або кількісних змін об’єкта’, пор.: *to draw in* ‘скорочуватися, ставати коротше (про дні і т.п.)’, *to fade in* 1) ‘поступово посилюватися (напр., про звук)’; 2) ставати ясніше, виразніше (напр., про зображення), а темпоральність – ‘початок дії’, напр.: *to dive in* ‘починати робити що-небудь’; *to tuck in* ‘накидатися на їжу’ (тобто ‘починати жадібно їсти щось’).

3. Семантика префікса *v-* в структурі українських префіксальних дієслів. На відміну від англійських ФД, які в силу своєї особливої структури (роздільнооформленість компонентів) можуть функціонувати в якості дієслівно-прислівникових сполучень, українські префіксальні дієслова такою властивістю не володіють і функціонують тільки в якості дериваційних одиниць (пор. зі статусом ФД як складеного/аналітичного дієслова; див. також 2.). Дериваційна природа українських ПД полягає в тому, що українські префікси в їхньому складі, в тому числі і префікс *v-*, як і англійські постпозитиви, зокрема ПК-*in*, можуть мати певні прямі й переносні значення (див. також 2.2.).

3.1. На відміну від просторового статично-локативного значення ПК-*in* в структурі ФД-*in* (див. 2.2.1.), префікс *v-* у складі відповідних префіксальних дієслів (216 ПД-*v*) проявляє своє статично-локативне значення ‘всередині об’єкта локативної семантики’ в рамках тільки однієї семантичної групи ПД-*v* (104 одиниці) – ‘розміщення предмета/субстанції/особи всередині об’єкта локативної семантики (локації і приміщень різних видів, предметних об’єктів і субстанцій)’, напр.: *вводити* (напр., війська (в місто), судно (у гавань)); *вливати* або *вводити* (рідину (в іншу рідину або резервуар)); *вбивати* (напр., цвях (в дошку, стіну)); *вплітати* (стрічку (в косу)).

3.2. Динамічно-локативне значення ‘всередину об’єкта локативної семантики’, що реалізується в рамках ФД-*in* зі значенням переміщення у просторі (див. також 2.2.2.), виявляється в аналогічному вигляді у складі ПД-*в* (38 одиниць) типу *входити, вбігати, встрибувати* і т.п. (пор. з відповідними англ. *to come in, to run in, to jump in*). На перший погляд представлені певною мірою відрізняються: зазначені ПД-*в* зазвичай вимагають вербалізації локативного об’єкта у вигляді узагальнених фраз типу ‘в приміщення’, ‘на територію’, в яких прийменник по суті дублює значення ‘всередину локативного об’єкту’, що міститься у префіксі. В англійській мові при необхідності вербально експлікувати об’єктну валентність таких комплексних дієслів вони трансформуються в сполучення типу *to run into a house* ‘вбігати в будинок’, *to bring (a ship) into a harbor* ‘вводити (судно) в гавань’, які розглядаються не як ФД, а як вільні сполучення дієслова, прийменника (*into*) та іменника.

Слід зазначити, що префікс *в-* у структурі ПД-*в*, що позначають переміщення у просторі, може мати не тільки спільне з відповідними ФД-*in* значення ‘всередину об’єкта локативної семантики’, але і просторове, не характерне для цих ФД-*in*, значення ‘вгору об’єкта локативної семантики’, напр.: *влизити* (напр., на дерево), *вбігати* (напр., на другий поверх). В англійській мові таким ПД-*в* також відповідають ФД, але з іншим постпозитивом, який має значення ‘вгору’, а саме, постпозитивом *up*, пор. відповідні зазначені ПД-*в* англійські ФД *to climb up* і *to run up*.

Що ж стосується значення ‘всередину об’єкта локативної семантики’, що реалізується у складі дієслів фізичної дії (див. також 2.2.2.), незважаючи на загальне значення ‘впливу на об’єкт ззовні всередину’, значення конкретних ПД-*в* цієї семантичної групи (9 одиниць) відрізняються від відповідних ФД-*in*: пор.: укр. *вгризатися* (зубами), *впиватися* (губами (про людину), всім тілом (про п’явок)) і англ. *to break in* ‘розношувати (нове взуття, одяг)’, *to burn in* ‘обпалювати гончарний виріб, щоб закріпити малюнок’.

3.3. Як і у випадку з ПК-*in*, первинна просторова семантика префікса *в-* у складі українських ПД-*в* може переосмислюватися в переносні значення, найбільш продуктивним серед яких, як і для постпозитива *in* (див. 2.2.3.), є значення ‘всередину об’єкта реляційної семантики’, яке, в свою чергу, проявляється в семантиці реляційних ПД-*in* (32 одиниці), що вербалізують ‘залучення до спільної діяльності’, напр.: неперехідні *влипати, вплутуватися, впрягатися* (в непрямому ситуацію), *втручатися* (в чийсь справу), *вступати* (до лав) та перехідні *вмішувати* (в непрямості), *вплутувати, ввалювати* (в біду).

3.4. Трансформація первинного локативного значення ‘всередину об’єкта локативної семантики’ у вторинне значення ‘всередину об’єкта посесивної семантики’ спостерігається в семантиці посесивних ПД-*в* (16 одиниць), що мають аналогічні посесивним ФД-*in* значення ‘придбання’ (напр.: *вбирати* (знання, враження); *впивати* (напр., подих весни)) і ‘передача у володіння’ (напр.: *вручати* (кому-небудь свою долю, честь)). Як видно з представлених вище прикладів, об’єктна валентність українських ПД-*в* проявляє, на відміну від відповідних ФД-*in*, яскраво виражений абстрактний характер (пор. з в основному конкретними об’єктами посесивних ФД-*in* в п. 2.2.4.). Крім того, типове для посесивних ФД-*in* значення ‘наділення предметом/субстанцією/дією’ (див. також 2.2.4.) не є характерним для розглянутих посесивних ПД-*в*.

3.5. Виявлене в семантичній структурі ПД-*в* вторинне функтивне значення (4 одиниці), що припускає ‘приведення в дію/функціонування об’єкта предметної семантики (прилада, інструмента, метонімічного вживання субстанцій)’, напр., *включати, врубати* (прилад, світло, тощо), дублює функтивне значення, характерне для ФД-*in* аналогічної семантичної групи (див. також 2.2.5.).

Екзистенціальність семантики ПД-*в* проявляється тільки в одному значенні, що збігається з екзистенціальним значенням ФД-*in* ‘вводити в дію об’єкт абстрактної семантики’ (див. також 2.2.5.), і може бути проілюстрована префіксальними дієсловами (6 одиниць) типу *впроваджувати* (результати, досягнення (в практику)), *вносити* (поправки, зміни (в документи, прийняті рішення)).

3.6. Виявлені в семантиці ФД-*in* атрибутивні й темпоральні характеристики постпозитива *in* не знайшли свого відображення в семантиці префікса *в-* і ПД-*в* відповідно. З іншого боку, в корпусі українських префіксальних дієслів, що аналізуються, виявлені одиниці (7 ПД-*в*), в яких префікс *в-* може позначати ‘проникнення у сутність розумових процесів, сенсорних або емотивних станів’, напр., *вчитуватися* (напр., в текст); *вдивлятися* (напр., в темряву), *вслухатися* (напр., в тишу), і які не мають прямих відповідників серед ФД-*in*, а передаються на англійську мову найчастіше стійкими дієслівно-прислівниковими сполученнями типу *to listen attentively* або *to read attentively* для зазначених вище *вслухатися* і *вчитуватися*, рідше – дієслівно-прийменниковими сполученнями (напр., *to peer* або *to look into* (the darkness) для *вдивлятися* (напр., в темряву)).

4. Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки та узагальнення.

4.1. Аналіз семантики постпозитива *in* і префікса *в-* у структурі ФД-*in* і ПД-*в*, що розглядаються, свідчить про переважання в системі проаналізованих одиниць ізоморфних ознак.

4.1.1. По-перше, для обох типів досліджуваних одиниць характерною є наявність семантичної парадигми, що включає як первинні просторові, так і вторинні переосмислені значення, що мають в своєму складі реляційний, посесивний, екзистенціальний і функтивний компоненти. Кількісні характеристики зазначених значень *in* і *в-* також багато в чому збігаються.

4.1.2. По-друге, семантичний ізоморфізм в системі ПК-*in* і префікса *в-* полягає в тому, що спільними для даних одиниць є 9 значень із зазначених 15 для ФГ-*in* і 11 для ПГ-*в* (див. також 2.2.1. і 3.1., 2.2.2. і 3.2., 2.2.3. і 3.3., 2.2.4. і 3.4., 2.2.5. і 3.5.).

4.2. Алломорфізм, що спостерігається при розгляді зіставлюваних одиниць, проявляється як в семантичному, так і в структурному відношенні.

4.2.1. У семантичному плані алломорфним для постпозитива *in* і префікса *в-*, що функціонують у складі ФД-*in* та ПД-*в*, є наявність специфічних, характерних виключно для ФД-*in* або ПД-*в* значень (див. 2.1., 2.2.1., 2.2.4., 2.2.5., 2.2.6., а також 3.2. і 3.6.). Велика семантична диверсифікація (пор. 6 диференціальних значень для ФД-*in* і 2 для ПД-*в*) може бути обумовлена комплексною прислівниково-прийменниковою природою постпозитива, що припускає більше можливостей для індивідуальних, нерегулярних форм розвитку семантики.

4.2.2. Функціональні відмінності досліджуваних одиниць, зокрема, зазначена раніше можливість ФД-*in* функціонувати в якості досить вільних дієслівно-прислівникових сполучень (див. 2.1.), а також необхідність для ПД-*в* в експлікації об’єктної валентності за допомогою прийменникових фраз (див. 3.2.), коли при цьому відповідні ФД-*in* можуть обходитися без цієї об’єктної експлікації, частіше вживатися як неперехідні дієслова (див. 2.2.1.), імовірно, пояснюються тяжінням англійського

постпозитива до прислівникового вживання, в той час, як український префікс має яскраво виражену приєднаникову природу.

4.3. Проте, описана вище подібна семантична парадигма ПК-*in* і префікса *в-* у складі відповідних ФД і ПД, незважаючи на існування деяких відмінностей, представлених вище, дає підстави говорити про високий рівень семантичного ізоморфізму англійських фразових і українських префіксальних дієслів, а також постпозитивів та префіксів у їхньому складі.

Література:

1. Авдєвич Н. В. Особенности лексической многозначности английского фразового глагола. *Вестник МГЛУ*. 2008. № 544. С. 163–176. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/osobennosti-leksicheskoy-mnogoznachnosti-angliyskogo-frazovogo-glagola> (дата обращения: 27.03.2019).
2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1963. 208 с.
3. Аничков И. Е. Английские адverbиальные послелогии: дис. ... докт. филол. наук: 10.02.04. Москва, 1947. 536 с.
4. Берлизон С. Б. Грамматические особенности глагольно-наречных фразеологических единиц в современном английском языке. *Учен. записки Магнитогорск. пед. ин-та*. 1957. Вып. 11. С. 312–322.
5. Богородицкий В. А. Введение в изучение современных романских и германских языков. Москва, 1953. 184 с.
6. Ванівська О. С. Префіксальні дієслова та засоби вираження ними типових смислів в різноструктурних мовах (на матеріалі англійської та української мов): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. / Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2003. 199 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.
8. Джанумов А. С. Семантическая структура постпозитивного компонента *up* в составе фразовых глаголов. *Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2007. № 1. С. 30–36.
9. Жлуктенко Ю. А. О так называемых «сложных глаголах» типа *stand up* в современном английском языке. *Вопросы языкознания*. Москва, 1954. № 5. С. 105–113.
10. Зернов Б. Е. Взаимодействие частей речи в английском языке. Статико-динамический аспект. Ленинград, 1986. 128 с.
11. Ивашкин М. П. Синхронно-диахронический анализ переходных процессов в английском языке. Москва: Прометей, 1988. 171 с.
12. Клиунайте И. А. Глаголы с поствербом *out* в английском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Минск, 1989. 23 с.
13. Ніколенко А. Г. Лексико-семантичні та функціональні особливості взаємодії компонентів фразових дієслів сучасної англійської мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. держ. лінгв. ун-т. Київ, 1999. 21 с.
14. Огуй О. Д. Проблеми постмодерністського моделювання значення та полісемії. *Мовознавство*. 2003. № 1. С. 42–54.
15. Омельченко Л. Ф. Семантична структура англійських композитних дериватів. *Вісник Харківського національного університету: Зб. наук. праць*. Харків, 2006. № 725. Вип. 48. С. 77–81.
16. Трубникова Е. В. Пространственная семантика английских фразовых и русских приставочных глаголов: сопоставительный аспект. *Вестник Томского государственного университета*. Томск, 2015. № 394. С. 66–73. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/prostranstvennaya-semantika-angliyskih-frazovyh-i-russkih-pristavochnyh-glagolov-sopostavitelnyy-aspekt> (дата обращения: 27.03.2019).
17. Longman Dictionary of Phrasal Verbs. Longman: Pearson Education Limited, 2000. 608 p.
18. Potter S. English Phrasal Verbs. *Philologica Pragensia*. 1965. № 2–3. Pp. 285–289.
19. Siyanova A., Schmitt N. Native and nonnative use of multi-word vs. one-word verbs. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. 2007. Vol. 45. P.119–139. URL: <https://www.degruyter.com/view/j/iral.2007.45.issue-2/iral.2007.005/iral.2007.005.xml>, last visit: 27.03.2019, <https://doi.org/10.1515/IRAL.2007.005>.
20. Taha A. K. The Structure of the Two-word Verbs in English. *Reading in applied English Linguistics*. New York, 1964. Pp. 130–136.